

Najstarsza polska piramida stoi w miejscu wczesnośredniowiecznego grodziska

10 maja 2018

Najstarsze polskie mauzoleum w kształcie piramidy, Wieżę Ariańską w Krynicy (woj. lubelskie), zbudowano w miejscu wczesnośredniowiecznego grodu z okresu wczesnoplemiennego. Naukowcy ustalili to dzięki zastosowaniu lotniczego skanowania laserowego.

Wieża Ariańska w Krynicy powstała na początku XVII w. i jest najstarszym na terenie Polski grobowcem zwieńczonym konstrukcją w kształcie piramidy. Było to miejsce ostatecznego spoczynku szlachcica, podkomorzego chełmskiego Pawła Orzechowskiego. Ponieważ był on arianinem – wyznawcą doktryny, która odrzuca dogmat Trójcy Świętej – z góry wiadomo było, że nie będzie dla niego miejsca na cmentarzu dla katolików. Dlatego właśnie szlachcic zdecydował się na tak ekscentryczny pochówek – uważają badacze.

Do tej pory nie powstał szczegółowy plan wzgórza, na którym położony jest grobowiec. Na przełomie stycznia i lutego br. naukowcy ustalili, że przez wzgórze przebiegały wały – do tej pory o nich nie wiadomo. Wiele wskazuje na to, że są to pozostałości wczesnośredniowiecznego grodu – powiedział PAP archeolog z Muzeum Regionalnego w Krasnymstawie i doktorant Instytutu Historii UMCS w Lublinie, Konrad Grochecki.

Odkryć dokonano dzięki lotniczemu skanowaniu laserowemu, które umożliwia wykonanie bardzo dokładnych pomiarów. Mapę przygotowała, na podstawie danych z Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii, Anna Kubicka z Politechniki Wrocławskiej.

Przeanalizował je Grochecki.

Zarysy wałów na powierzchni ziemi bardzo trudno jest dostrzec, dlatego do tej pory nie były znane nawet lokalnemu konserwatorowi zabytków. Jednak bardzo dokładna aparatura pomiarowa wychwyciła niewielkie różnice w wysokości terenu. Zdaniem Grocheckiego kształt, wielkość i rozplanowanie wałów wskazuje, że jest to grodzisko.

Jak opowiada archeolog, wzgórze posiadało dwie linie wałów – te oddzielały niższą część wzgórza od tej bardziej stromej i wyższej, gdzie znajduje się też mauzoleum zwieńczone piramidą. Szerokość wału zewnętrznego wynosi ok. 8 m. Jego maksymalna wysokość wynosi obecnie ok. 40 cm. Zdaniem Grocheckiego podobne wymiary miał zapewne wał wewnętrzny. Natomiast przestrzeń zamknięta w wałach wynosiła 1,4 ha.

Grochecki zastrzega, że koncepcja nt. grodu to wciąż hipoteza, ale na jej rzecz przemawiają nawet dokumenty historyczne. Wzgórze w momencie budowy mauzoleum (pocz. XVII w.) określano jako „horodysko” – miejsce po dawnym grodzie. Oznacza to być może, że jeszcze 400 lat temu jego relikty były bardziej wyraźne – uważa archeolog.

Dodatkowo w tekście intercyzy syna Pawła Orzechowskiego (dla którego wykonano piramidę) pojawia się informacja, że chce on być pochowany w piramidalnym mauzoleum „razem ze swoimi przodkami”. „To określenie wskazuje nam, że wzgórze znane było ze swojej wcześniejszej, długiej historii, być może związanej z przeszłością wczesnoplemienną, czyli z czasami przed powstaniem państwa polskiego” – uważa Grochecki. W 1 poł. XVII w. rody szlacheckie, budując swoją tożsamość, sięgały nieraz do bardzo odległych, a nawet mitycznych tradycji.

Naukowiec ma również drugą koncepcję dotyczącą funkcji umocnień i sugeruje, że w miejscu tym istniał innowierczy cmentarz, który mógł być ogrodzony.

Obojętnie, która z hipotez jest prawdziwa; wszystko wskazuje

na to, że wzgórze wybrano pod budowę piramidy ze względu na jego długą historię – obok też znajduje się górujące nad otoczeniem wzniesienie, ale nie zostało wybrane pod budowę mauzoleum – opowiada Grochecki.

Archeolog planuje zweryfikować swoje koncepcje. Mają w tym pomóc wykopaliska w miejscach, w których znajdują się relikty wałów. W zeszłym roku przebadał jedynie fragment fundamentów mauzoleum. W czasie tych wykopalisk nie odkryto jednak żadnych fragmentów naczyń czy innych pozostałości, które pomogłyby w potwierdzeniu hipotezy o usytuowaniu w tym miejscu średniowiecznego grodu.

W ocenie Grocheckiego mauzoleum jest w kiepskim stanie technicznym. Dlatego w przyszłym roku dzięki finansowaniu urzędu gminy w Krasnymstawie odbędzie się jej renowacja. Ostatnie szeroko zakrojone prace konserwatorskie zabytku miały miejsce w latach 50. XX, gdyż mauzoleum zostało uszkodzone w czasie drugiej wojny światowej.

Autorstwo: [Szymon Zdziebłowski](#)

Na podstawie: NaukawPolsce.PAP.pl